

Analysegruppa

Analysegruppe lagar analyser, samanlikningar og rapportar til universitetsleiinga om trendar, rammer og utviklingstrekk som er aktuelle for å gjennomføre UiBs strategi.

Analysegruppas medlemmar: Ingar Myking, Steinar Vestad, Bjug Olav Bøyum, Svein Jarle Nymark, Gry Flatabø, Morgan Alangeh og Caroline Armitage.

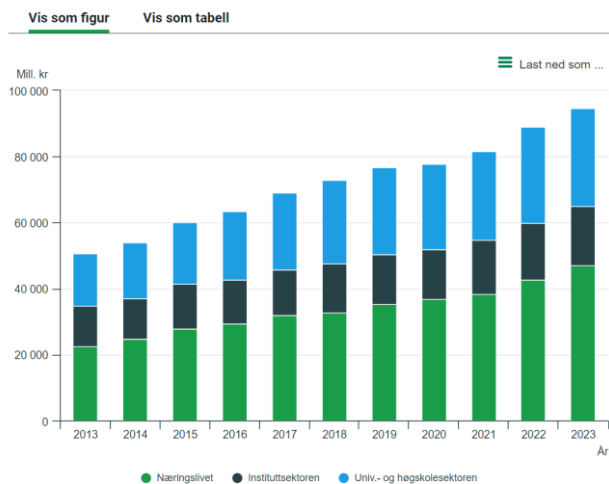
FoU-statistikken 2023: 4 prosent nedgang for universitetene

I Norge ble det brukt nær 95 milliarder kroner på FoU i 2023. Det gir en FoU-andel av BNP på 1,84 prosent. Det var realvekst i næringslivets FoU, mens universitets- og høgscolesektoren og instituttsektoren hadde realnedgang i FoU-utgiftene.

Dette kommer fram i den nylig publiserte [FoU-statistikken](#), en årlig statistikk som utarbeides av SSB. 2023-tall for instituttsektoren og universitets- og høgscolesektoren er endelige, mens tall for næringslivet er foreløpige.

Det var en nominell vekst i totale utgifter til FoU (forskning og utviklingsarbeid) på 6 prosent fra 2022 til 2023. Justert for lønns- og prisvekst (i FoU-næringen) utgjorde realveksten i de totale FoU-utgiftene 0,6 prosent.

Figur 1. FoU-utgifter etter utførende sektor¹. 2013-2023. Mill. kr. Løpende priser

¹ For næringslivet inngår foretak med minst 10 sysselsatte. 2023-tall for næringslivet er foreløpige.

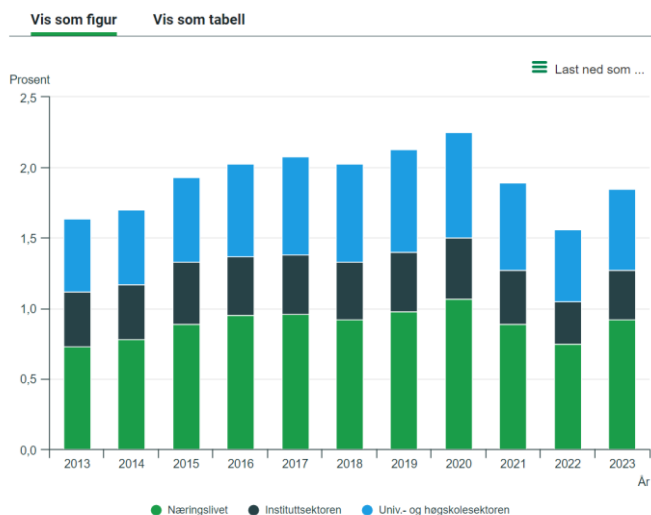
Kilde: Statistikkbanktabell 13509

Vekst i FoU-andel av BNP

FoU-andel av BNP er et mål for norsk forskningspolitikk i regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning \(regjeringen.no\)](#). FoU-utgiftene skal utgjøre tre prosent av bruttonasjonalprodukt. Mellom 2016 og 2020 var FoU-andelen av BNP over to prosent, men har

siden gått ned. I 2023 er FoU-utgiftene beregnet å utgjøre 1,84 prosent av BNP. Dette innebærer en vekst fra nivået i 2022 som var på 1,56 prosent.

Figur 2. Totale FoU-utgifter som andel av BNP etter sektor¹. 2013–2023.
Prosent

¹ For næringslivet inngår foretak med minst 10 sysselsatte. 2023-tall for næringslivet er foreløpige.

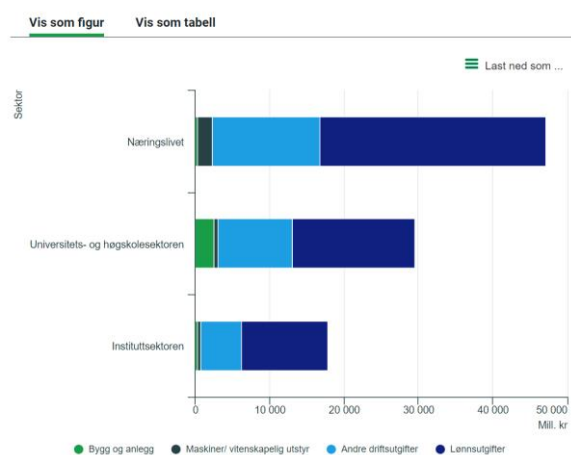
Kilde: Statistikkbanktabell 13509

Realnedgang på fire prosent i UH-sektoren

Det ble brukt 29,6 milliarder kroner på FoU i UH-sektoren i 2023. Det innebærer en vekst på drøyt 400 millioner kroner fra 2022. Justert for lønns- og prisvekst tilsvarer det en realnedgang på 4 prosent fra 2022. Fra 2022 til 2023 var realnedgangen på om lag 4,5 prosent for både lønn og andre driftsutgifter til FoU. For vitenskapelig utstyr var det en realnedgang på nærmere 16 prosent, mens det for FoU-utgifter til bygg og anlegg var en realvekst på nær 5 prosent. Her var det utgifter knyttet til Livsvitenskapsbygget ved Universitetet i Oslo som bidro mest.

Næringslivets andel øker

De foreløpige 2023-tallene for næringslivet viser at sektoren for første gang på over 20 år sto for 50 prosent av total FoU i Norge. Førrige gang var i 2001 da næringslivets andel utgjorde 52 prosent. På 2000-tallet har sektorens andel variert mellom 43 og 52 prosent og har i gjennomsnitt ligget på 46 prosent av total FoU. FoU i næringslivet har hatt en nominell økning på 4,3 milliarder kroner fra 2022, tilsvarende en realvekst på 4 prosent.

Figur 3. FoU-utgifter etter utgiftsart og sektor¹. 2023. Mill. kr

¹ For næringslivet inngår foretak med minst 10 sysselsatte. 2023-tall for næringslivet er foreløpige.

Kilde: Statistikkbanktabell 13509

Ekspertgruppe foreslår store endringer av EU-finansieringa

Kraftig av auke forskingsbudsjetta i EU, eit uavhengig råd for industriell konkurransevne og teknologi og eit europeisk råd for samfunnsutfordringar. Råd frå ekspertgruppe leia av portugisaren Manuel Heitor (bilete) er venta å ha stor påverknad på utforminga av EU-kommisjonen sitt forslag til FP10.

Onsdag 16. oktober lanserte gruppen rapporten, som har fått navnet [Align, Act, Accelerate: Research, Technology and Innovation to boost European Competitiveness](#), med sine funn og anbefalingar. I [rapporten](#) frå Heitor, som har fått i oppgåve å gje råd til Europakommisjonen om det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon, ber dei om oppretting av eit uavhengig råd for industriell konkurransevne og teknologi og eit europeisk råd for samfunnsutfordringar som skal leia samarbeidsforskninga. Det ville bety at størstedelen av det neste programmet, mellombels kalla Rammeprogram 10 eller FP10, ville bli styrt utanfor Kommisjonen.

Mindre byråkrati og meir midlar

Gruppa oppmodar også om at det totale budsjettet for forskning og innovasjon blir auka til 220 milliardar euro frå dagens 93,5 milliardar, som ein del av eit stort forsøk på å vinna att europeisk konkurranseevne. Dei vil inkludera «dualt bruk»-innovasjonar for både militære og sivile føremål, auka globalt samarbeid, inkludert med Kina, ein overhaling av korleis Kommisjonen handterer tilskotsdokumentasjonen, og mykje større uavhengigheit frå byråkratiet i Kommisjonen for grunnforskning og innovasjon for små selskap. Dette skjer samstundes som nokre tenestemenn i Kommisjonen lagar planar for enda meir radikale endringar, inkludert å samla all finansiering for forskning og innovasjon i ein overordna konkurransefond, som ein del av det neste langtidsbudsjettet som skal gå frå 2028 til 2034.

Samsvarar med andre sterke stemmer

I løpet av tida det tok rådgjevingsgruppa å fullføre arbeidet sitt, blei tre viktige politiske dokument publisert: Enrico Letta sin rapport om den indre marknaden, Ursula von der Leyen sine politiske retningslinjer for den komande mandatperioden som kommisjonspresident, og Mario Draghi sin rapport om konkurranseevna til EU. Letta og Draghi er begge tidlegare statsministrar i Italia. Heitor-gruppa støttar desse forslaga fullt ut, og meiner at forskings- og innovasjonspolitikken må samordnast med alle tre dokumenta.

Her er forslaga:

Råd 1: Skap framdrift gjennom ei heilskapleg tilnærming frå heile EU, og samordne ein transformativ forskings- og innovasjonspolitik med EU sin strategiske agenda og nyare høgknivåpolitiske råd.

Råd 2: Gjer Europa globalt konkurransedyktig, sikkert, berekraftig og robust gjennom eit sterkare rammeprogram. Rapporten kjem med ei sterk åtvaring om konsekvensane av underinvestering i forskning og innovasjon i Europa – offentlege og private FoU-utgifter i EU utgjer 2,2 % av BNP, langt under konkurrentøkonomiane og det langsiktige målet på 3 %.

Råd 3: Lever europeisk meirverdi gjennom ein portefølje fokusert på fire hovudområde som er gjensidig relaterte og avhengige av kvarandre: konkurransedyktig særklasse, industriell konkurransedyktigheit, samfunnsutfordringar og eit sterkt FoU-økosystem. Det oppfordrast til å meir enn doble budsjettet til Horizon Europe til minst 220 milliardar euro i FP10 for å finansiere alle høgkvalitetsforslag. Rapporten oppmodar medlemslanda til å gjere betre bruk av "Seals of Excellence" for å finansiere høgkvalitetsforslag som ikkje har fått midlar frå nasjonale eller strukturfondsmidlar.

Råd 4: Etabler ei eksperimentell eining for å teste nye program, evalueringsprosedyrar og verktøy. Eininga bør etablerast innanfor Kommisjonen sin forskingsdirektorat (DG RTD) for å teste nye vurderingsmetodar og finansieringsordningar, inkludert program basert på dei amerikanske Advanced Research Projects Agencies (ARPAs), som også Draghi-rapporten oppmodar til.

Råd 5: Styrk konkurransedyktig fremifråskap innan forskning og innovasjon. Rapporten tilrår å doble budsjettet til European Research Council (ERC), og å auke budsjettet til EIC betydeleg. Han understrekar også viktigheita av å verne uavhengigheita til det vitenskaplege rådet til ERC, og å sørge for at EIC blir like godt verna mot press frå medlemsstatar eller tenester i Kommisjonen. Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA), eit anna Horizon Europe-program for å finansiere mobilitet for doktor- og postdoktorforskarar, bør også få meir finansiering, og styringsmodellen bør bevarast,.

Råd 6: Stimulere industriell FoU-investering i Europa ved å opprette eit råd for industriell konkurransevne og teknologi- Frå 2025 bør Kommisjonen bruke erfaringane frå ERC og EIC til å lansere eit uavhengig råd for å auke privat deltaking i rammeprogrammet.

Råd 7: Styrk den vitenskaplege infrastrukturen med eit digitalt og grønarare Europa gjennom store investeringar i samarbeidande forskingsinfrastruktur. Heitor-gruppa oppmodar Kommisjonen til å lansere ein "European Research Infrastructure for Science, Technology and Innovation" som ein del av neste rammeprogram, FP10. Denne infrastrukturen bør innehalde store teknologiske plattformer, kombinert med betre tilgang til distribuerte forskingsinfrastrukturar, som tillèt forskarar frå heile verda å bruke topp moderne fasilitetar i Europa.

Råd 8: Bruk FoU-investeringar til å oppnå 3 %-målet for BNP ved å utvikle robuste FoU-system på tvers av Europa. Medan EU lenge har hatt eit mål om å bruke 3 % av BNP på forskning og utvikling, har dei fleste medlemslanda enno ikkje nådd dette målet. Medlemslanda bør forplikte seg til auka FoU-investeringar, i tråd med dei nasjonale planane, og det bør etablerast eit overvakingssystem for å sikre at dette skjer.

Råd 9: Forbetre vitenskapleg formidling og tilgang til forskingsresultat ved å bruke den nyaste digitale teknologien

Råd 10: Etabler eit nytt partnerskap mellom offentleg sektor, privat sektor og det sivile samfunnet for å styrkje investeringar i forskning og innovasjon.

Råd 11: Støtt ei europeisk kunnskaps- og innovasjonsunion gjennom eit felles program som fremjar integrering av forskning, innovasjon og utdanning

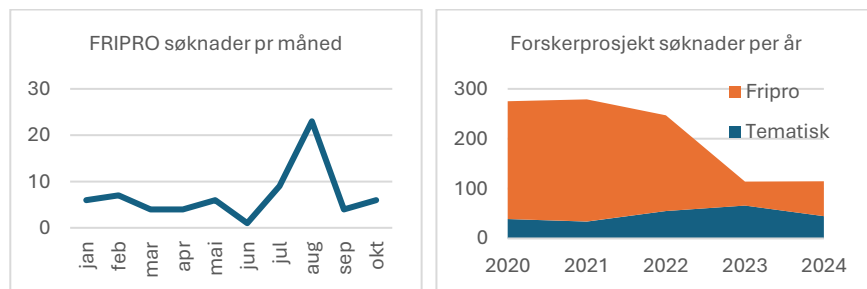
Råd 12: Optimaliser dual-bruk teknologiinnovasjon ved å handsame sivile og militære FoU-program separat, og utnytte fordelane for nasjonal tryggleik og sivile behov.

UiB «konkurrerer» godt nasjonalt i eksternfinansiert forskning

Med nyleg gjennomslag for søknader til over 470 millionar til kjernefasilitetar og datainfrastrukturar ligg UiB an til eit betre «eksternfinansiert» år enn i 2023. Men korleis ligg vi an om vi samanliknar oss med UiO og NTNU?

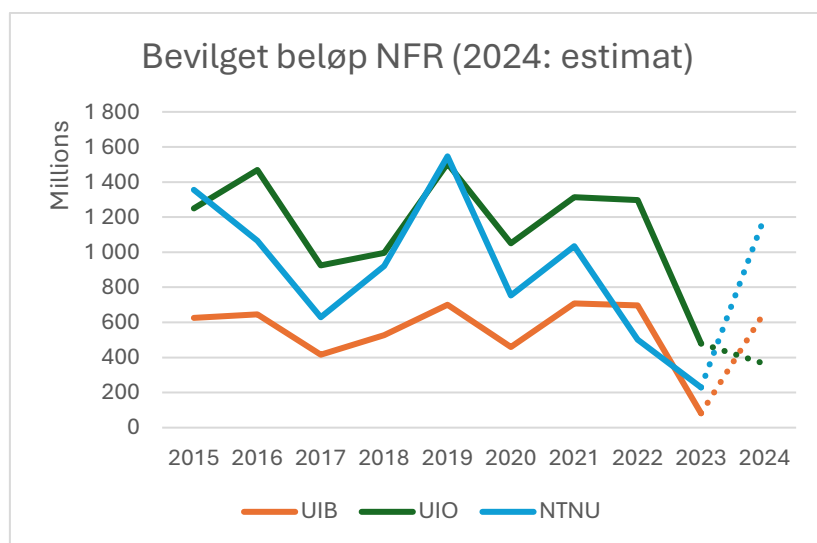
Så langt i år har UiB fremja 162 søknader om finansiering i Forskingsrådet. Av 105 søknader til forskarprosjekt er 66 til FRIPRO med løpande fristar. Søknad til FRIPRO hadde eit oppsving i løpet av sommaren, med ein topp på 22 søknader i august, medan det er sendt fire søknader i

september og seks i oktober. Søknad til forskarprosjekt i 2024 er betydeleg under nivået frå tidlegare år, jamfør figuren under.

Søknader og gjennomslag 2020-2024

	Søknad			Tilslag			Suksessrate		
	UIB	UIO	NTNU	UIB	UIO	NTNU	UIB	UIO	NTNU
Forskerprosjekt	1016	1781	1321	117	244	104	12 %	14 %	8 %
Tematiske utlysninger	236	329	334	33	56	35	14 %	17 %	10 %
FRIPRO	780	1452	987	84	188	69	11 %	13 %	7 %
Sentre/infrastruktur	73	128	98	10	17	13	14 %	13 %	13 %
Kompetanse/samarbeid	87	114	282	26	32	63	30 %	28 %	22 %
Koordinering, annet	181	306	360	95	181	177	52 %	59 %	49 %
Innovasjon/kommersialisering	11	43	46	6	12	15	55 %	28 %	33 %
Totalt	1368	2372	2107	252	483	372	18 %	20 %	18 %
Per 100 årsverk	17,9	19,5	16,2	3,3	4,0	2,9			

Når det gjeld FRIPRO syner dei midlertidige tala for 2024 bedra resultat for UiB i høve kriseåret 2023.

	Søknad			Tilslag		
	UIB	UIO	NTNU	UIB	UIO	NTNU
2020	264	502	318	31	71	22
2021	251	517	308	37	75	30
2022	197	318	260	20	32	10
2023	48	113	71	1	16	3
2024	62	89	66	7	14	6
Totalsum	822	1539	1023	96	208	71

Horisont Europa

Det er sendt 102 søknader så langt i 2024 til Horisont Europa, mens ytterlegere 21 søknader er meldt for komande utlysningar seinare i år. Om dette blir utfallet, vil nivået på søknader ligge noko under 2023; 120 søknader i 2024 mot 146 i 2023. Søknader til ERC er venta å vere på linje med 2023, 43 i 2023, 40 i 2024. I 2024 blir det ikke lyst ut Consolidator grants. Det er så langt meldt om 9 slike søknader til januar 2025.

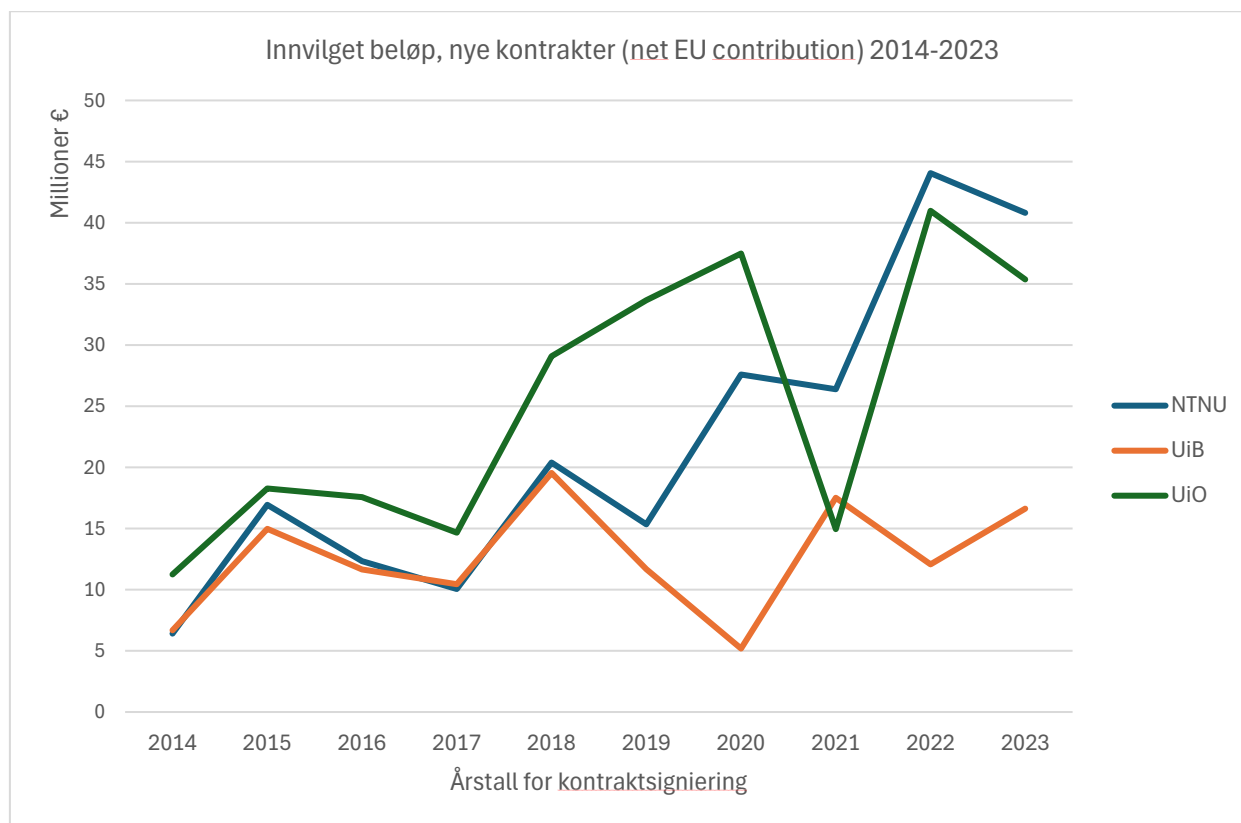
Her er oversikt over signerte kontrakter så langt 2024.

	UiO	NTNU	UiB
MSCA	24	14	12
ERC	10	7	3
Global Challenges	9	10	2
Infrastructure	1		2
Other		3	1
Totalsum	44	34	20

Under ser vi status for kva som er levert av søknader og kva som er innvilga i Horisont Europa for UiB, UiO, NTNU per 2024. Tala er frå Forskingsrådet og DBH.

Program	Søknader			Innvilget (signerte kontrakter)			Suksessrate		
	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU
ERC	95	224	109	14	33	14	15 %	15 %	13 %
MSCA	77	259	285	12	61	56	16 %	24 %	20 %
INFRA	16	19	16	16	13	11	100 %	68 %	69 %
Global Challenges	78	161	420	17	42	93	22 %	26 %	22 %
Other	23	33	90	4	6	8	17 %	18 %	9 %
Total	289	696	920	63	155	182	22 %	22 %	20 %
Pr 100 årsverk	6,3	9,5	11,7	1,4	2,1	2,3			

Ser vi på tala over tid får vi følgende grafer;

Fortsatt lav arbeidsledighet for mastere

NIFU-rapport viser at arbeidsledigheten blant nyutdannede er lavere enn for gjennomsnittet 2011-2023.

Rapporten viser likevel at nyutdannede med master møtte litt større utfordringer i overgangen til arbeidsmarkedet i 2023 enn i 2021. Det er mastere i realfag, samfunnsfag og humanistiske og estetiske som har der største utfordringene med å finne arbeid i tråd med sine kvalifikasjoner. Det viser analyser basert på [Kandidatundersøkelsen](#), en nasjonal spørreundersøkelse rettet mot personer som nylig har fullført mastergrad fra universiteter og høyskoler.

Lettest for profesjonsutdannede

Profesjonsutdannede har størst sannsynlighet for en vellykket overgang fra utdanning til arbeid. Masterkandidater i pedagogiske fag og helse- og sosialfag opplever i liten grad arbeidsledighet eller andre former for mistilpasning i arbeidsmarkedet. Det samme gjelder jurister. Kandidater med gode karakterer får oftere jobb i tråd med sine kvalifikasjoner sammenlignet med kandidater med svakere karakterer. Kvinner og personer som har tatt master i voksen alder, har større sannsynlighet for en særlig god jobbmatch.

Lærested betyr ikke mye

Hvilket lærested kandidatene er uteksaminert ved har relativt lite å si for arbeidsmarkedstilpasning når fagfelt og bakgrunnsforhold kontrolleres for. En drøy tredel av masterkandidatene opplever at det var vanskeligere enn forventet å finne arbeid i tråd med kompetansen. Et overveiende flertall av de nyutdannede har en positiv helhetsvurdering av utdanningen. Nyutdannede humanister og samfunnsvitere har en positiv vurdering av de fleste sider ved utdanningen, men opplever utdanningens relevans for arbeidslivet som lavere enn andre gruppert.

Europeiske universitet tar kontroll over akademisk patentering

Ny [analyse frå European Patent Office](#) viser at land i Europa framleis er svært ulike når det kjem til innovasjon.

Europeiske universitet har i aukande grad tatt direkte kontroll over akademiske patent dei siste tjue åra, inspirert av systemet i USA, ifølgje ei ny studie. Det er derimot uklart om dette har auka innovasjonen. Analysen frå European Patent Office (EPO) viser at berre 24 % av akademiske patent i år 2000 vart levert inn direkte av universiteta, medan dette i 2019 hadde stige til 45 %. Dette står i kontrast til indirekte søknader levert inn av andre organisasjonar - ofte selskap - der akademikarane er oppført som oppfinnarar.

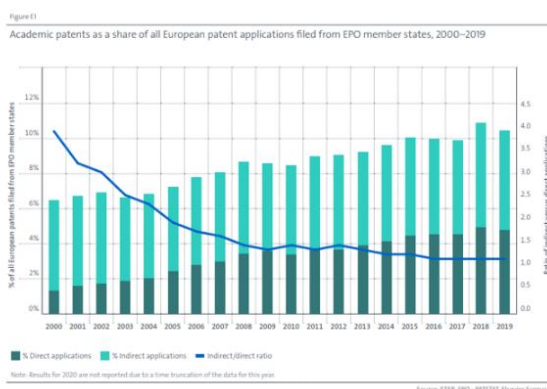
Aukande ved universiteta

Vidare utgjer alle akademiske patent, både dei som blir levert direkte av universiteta og dei frå andre einingar, ein stadig større, men framleis liten del av innovasjonssystemet. Samla sett auka

akademiske patent frå 6,2 % av alle EPO-søknader i 2000 til 10,2 % i 2019. "Verknaden av europeiske universitet på det europeiske patentsystemet har gradvis auka dei siste tjue åra," står det i rapporten "The role of European universities in patenting and innovation."

Professorprivilegiet på hell

Det har vore ein medviten politikk for europeiske universitet å ta meir kontroll. Den såkalla "professorprivilegiet", der akademikarar hadde fulle rettar over sine eigne oppfinningar i Danmark, Tyskland, Austerrike, Noreg og Finland, vart avskaffa tidleg på 2000-talet. Målet var mellom anna å imitere systemet i USA, der Bayh-Dole Act frå 1980 gir universiteta patentrett for oppfinningar frå offentleg finansiert forskning.

Som eit resultat har ansvaret for patentering i Europa blitt overført til universiteta. Eit unntak er Sverige, som har halde på professorprivilegiet og nesten ikkje har patent som blir levert direkte av universiteta. EPO-rapporten drøftar ikkje i detalj det langt vanskelegare spørsmålet om etterlikning av USA og patentering gjennom universitet faktisk har ført til betra innovasjon. I løpet av dei siste to tiåra har eit stadig større ansvar for å stimulere til innovasjon blitt lagt på universiteta. "I praksis har likevel den store utvidinga av universiteta si rolle i innovasjonssystema falle saman med ein produktivitetssvikt i dei fleste næringar," noterer rapporten.

Produktivitetssvikt

Trass i forsøket på å få universitetsforskning inn i marknaden, har talet på patent per forskar gått ned i nokre land dei siste tjue åra, viser rapporten. Sverige, Frankrike, og til ein viss grad Italia, såg auka produktivitet, medan forskarar i Danmark, Sveits, Tyskland, Belgia og Nederland i snitt patenterte mindre på 2010-talet enn på 2000-talet. EPO-rapporten utforskar ikkje kvifor, men noterer at "denne tilsynelatande nedgangen i universitetsforskning si produktivitet stemmer overeins med ein breiare, sekulær nedgang i forskingsproduktivitet observert i nyare studiar."

Oppdelt Europa

Ein annan sentral funn er at Europa framleis er oppdelt i nasjonale innovasjonssystem snarare enn å vere ein samla marknad for oppfinningar og kommersialisering. Tre firedelar av søkarane på indirekte akademiske patent – vanlegvis selskap – er basert i same land som oppfinnaren sin universitet. Med andre ord tar tyske selskap oftast patent frå tyske universitet, men sjeldan frå andre land, noko som gjer at grensekryssande ideutveksling framleis er unntaket.

"Universitet held fram med å operere primært innan lokale og nasjonale økosystem snarare enn som ein samla europeisk marknad," står det i rapporten. Tidlegare italienske statsministrar Enrico Letta og Mario Draghi har i år publisert rapportar som uttrykker frustrasjon over denne fragmenteringa, der Letta føreslår ein "femte fridom" for kunnskap for å komplettere EU sin eksisterande indre marknad for kapital og arbeidskraft.

Aust-vest-deling

Eit anna tema er den ujamne fordeling av patentering mellom ein handfull svært produktive universitet og resten. Berre 5 % av universiteta som leverte patent til EPO, stod for halvparten av alle søknader. Mellom 2000 og 2020 leverte desse 5 % inn meir enn 250 søknader kvar. Samtidig leverte 62 % av universiteta som sende inn patent, i snitt mindre enn ein søknad i året. "Desse sjeldne universitetsøkarane er overrepresenterte i aust- og sentraleuropeiske land," står det i rapporten.

Note: The name of the university with the largest number of academic patents in each country is shown in the corresponding cell where possible. For deeper insights into universities by number of academic patents per country, see Annex 2.

Source: ETER, EPO - PATSTAT, Elsevier Scopus

Oppdragsforskning erstattes av konsulentrapporter

Forskningsmiljøenes samlede oppdragsinntekter går ned, viser [rapport](#) fra NIFU.

I en ny rapport NIFU har skrevet på oppdrag av Kunnskapsdepartementet, gjennomgås oppdragsforskningens utvikling, rolle og betydning i det norske forskningssystemet.

Forskningsmiljøenes samlede oppdragsinntekter går ned, men mye av den brukerorienterte forskningen utføres og finansieres på andre måter. Oppdragsforskningen belyser konkrete problemer, kobler forskere med brukere og samspiller ofte med vitenskapelig aktivitet. Kunnskapsbehovene endrer seg, og det trengs nytenkning om hvordan brukerorientert forskning skal møte de nye behovene, hevdes det i rapporten.

Del av «systemmeldingen»

Rapporten inngår som del av kunnskapsgrunnlaget for stortingsmeldingen om forskningssystemet, som skal legges fram våren 2025. Arbeidet bygger på dokumentstudier, FoU-statistikk, nøkkeltall og annen statistikk om oppdragsaktivitet samt en rekke dybdeintervjuer og supplerende samtaler med både oppdragstakere og oppdragsgivere.

Konsulentene

Generelt ser en nedgang i forskningsmiljøenes oppdragsinntekter, selv om enkeltmiljøer har vekst. Mer av den brukerrettede forskningen finansieres gjennom Forskningsrådet og andre kilder i tillegg til at konsultentselskapene har blitt mer aktive i alle deler av oppdragsmarkedet. NIFUs analyser viser videre at næringsvirksomheter henter mer FoU fra eget konsern og andre foretak, ikke minst fra konsulentbransjen og tilsvarende mindre fra norske forskningsmiljøer. Rapporten peker på en rekke forhold som kan påvirke oppdragsforskningen framover, herunder virkemidler for samarbeid, offentlige anskaffelser, valg av forskningskontrakter, koordinering av det offentlige kunnskapsbehov og arenaer for strategisk dialog mellom forskere og brukere.

Kina legg fram vegkart for å bli ein leiande utdanningsmakt

Kina har lagt fram ein ny handlingsplan, [China Education Modernisation 2035](#) i forsøk på å bli ei "leiande utdanningsmakt".

Universiteta skal spele ei meir strategisk rolle, ifølge landets utdanningsminister som seier at målet er å gjere Kina til eit "viktig utdanningsssenter med global påverknad". Internasjonalt samarbeid og høgnivåutveksling, inkludert felles gradprogram med leiande internasjonale universitet, spesielt innan vitenskap og ingeniørfag, skal styrkjast. Regjeringa sa først i 2010 at nasjonen måtte vekse frå "ei stor makt" til "ei sterk makt" innan utdanning, som ein 'forløpar' til å bli ei sterk nasjon i alle aspekt. Eit nytt mål er blitt skissert som "ta inn" og "gå ut", retta mot å styrkje internasjonalt samarbeid og utveksling på fleire område, ifølge regjeringas forslag. Dette inkluderer å ta inn leiande internasjonale universitet – spesielt universitet innan vitenskap og ingeniørfag – for å gjennomføre høgnivå samarbeid innan utdanning eller fellesprogram.

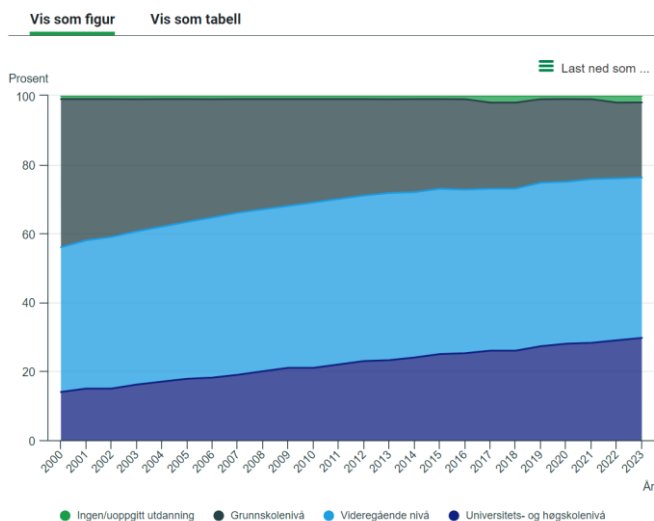
Seniorenas utdanningsnivå har økt markant

Andelen seniorer med høyere utdanning har steget betydelig de siste 20 årene. Mens 14 prosent av seniorenas i år 2000 hadde universitets- og høgskoleutdanning, gjaldt dette 30 prosent av seniorenas i 2023. Deltakelse på kurs og seminarer er vanligere enn deltakelse i formell utdanning, kommer det fram av [SSB-rapport](#).

Over tid har det skjedd betydelige endringer i utdanningsnivået i seniorbefolkningen. Andelen seniorer med utdanning på universitets- og høgskolenivå og videregående nivå har steget betydelig, mens andelen med utdanning på grunnskolenivå har sunket. Mens 14 prosent av seniorenas i år 2000 hadde universitets- og høgskoleutdanning, gjaldt dette 30 prosent av seniorenas i 2023. Andelen seniorer med høyere utdanning har dermed steget de siste 20 årene. Det var per 2023 også en større andel i seniorbefolkningen som har fullført utdanning på videregående nivå (47 prosent), sammenlignet med år

2000 (42 prosent). Omvendt var det i 2023 en adskillig mindre andel seniorer som har utdanning på grunnskolenivå, med en nedgang på omtrent 20 prosentpoeng i perioden 2000-2023. Utviklingen i høyeste fullførte utdanning blant seniorene reflekterer den generelle økningen i studenttall i høyere utdanning fra 1970-tallet. Særlig sentralt er det at antall kvinner som tok høyere utdanning økte jevnt gjennom 1970-tallet, og at kvinner siden 1986 har utgjort flertallet av studentene i universitets- og høgskoleutdanning.

Figur 1. Fordelingen av høyeste fullførte utdanning blant seniorbefolkningen i alderen 55 år og eldre. 2000-2023. Prosent

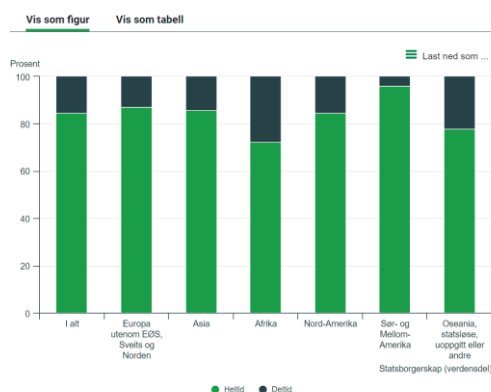

6 av 10 utdanningsinnvandrere forlater Norge

Over halvparten av studentene fra land utenfor EU og EØS forlater Norge i årene etter fullført utdanning. Blant dem som blir boende i Norge, er jobb en viktig årsak, viser rapporten "Utdanningsinnvandrere i Norge".

Rapporten følger studenter fra tredjeland som kom til Norge for å studere i årene før innføring av studieavgift. Fra høsten 2023 må studenter fra tredjeland betale skolepenger for å studere i Norge. Blant tredjelandsstudentene som fullførte utdanningen, var 62 prosent bosatt i Norge året etter fullføring. Det vil si at 38 prosent forlot Norge med fullført utdanning i ryggsekken. Jobb er en viktig grunn til at tredjelandsstudenter blir boende i Norge. Flertallet av tredjelandsstudentene som var i jobb året etter de fullførte utdanningen sin, bodde fortsatt i Norge per 2023.

Figur 1. Sysselsatte tredjelandsstudenter som var bosatt i Norge i 2023, etter stillingsbøk per 4. kvartal 2023 og verdensdel. Prosent

Figuren inkluderer tredjelandsstudenter som begynte på utdanning i Norge i perioden 2013/2014-2017/2018.

Kilde: Rapport 2024/36 "Utdanningsinnvandrere i Norge". Statistisk sentralbyrå

Vinnarar og taparar i European Research Council i Horisont Europa

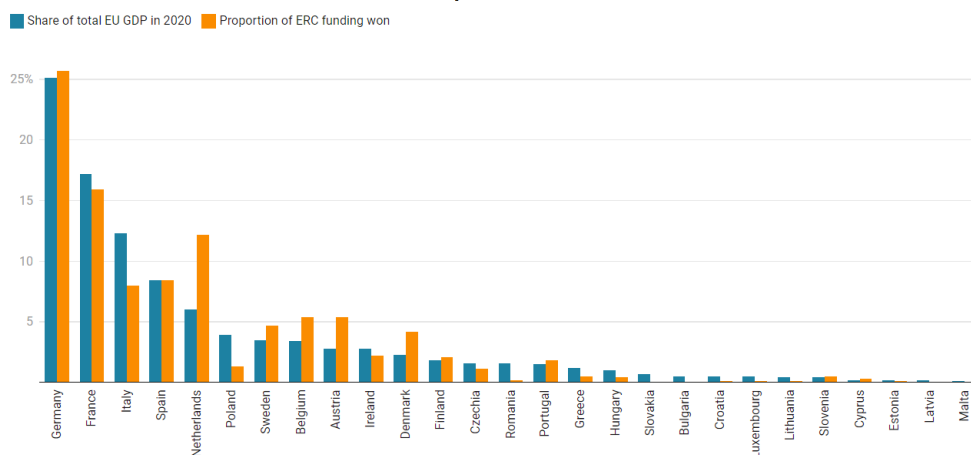
Nye [data](#) viser kva land som oppnår meir eller mindre enn forventa i ERC og Marie Skłodowska-Curie Actions samanlikna med økonomien sin.

Nyleg publiserte data frå Europakommisjonen kastar lys på kva land som gjer det spesielt bra eller dårleg i å vinne tilskot frå European Research Council (ERC) og Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA), samanlikna med nasjonal velstand. Norge er ikkje med i oversikta.

Store skilnader mellom land

Rapporten inneheld ein analyse av kor mykje pengar kvart EU-land får frå ERC, som finansierer nysgjerrighetsdriven grunnforskning, og MSCA, som støttar doktor- og postdoktoropplæring. Dette blir samanlikna med storleiken på økonomien til kvart land, ein faktor som er med på å bestemme nasjonale bidrag til EU-budsjettet. Resultata viser at det framleis er store skilnader mellom vitskapelege stormakter som Nederland, Belgia, Austerrike og Danmark og land med svakare system. Bulgaria, Latvia og Malta har så langt ikkje vunne noko frå ERC i Horisont Europa-perioden. Resultata inkluderer ikkje ikkje-EU-land som Storbritannia, Israel, Sveits og Noreg, som vanlegvis presterer sterkt i ERC.

ERC winners and losers under Horizon Europe

For MSCA viser eit litt meir komplekst bilete seg. Tyskland og Frankrike vinn langt mindre enn økonomien deira skulle tilseie, medan Spania gjer det betre enn i konkurransen om ERC-tilskot. Men som med ERC, gjer Nederland, Belgia og Danmark det også godt, medan Romania, Ungarn, Slovakia, Kroatia og Litauen oppnår mindre enn forventa.

MSCA winners and losers under Horizon Europe

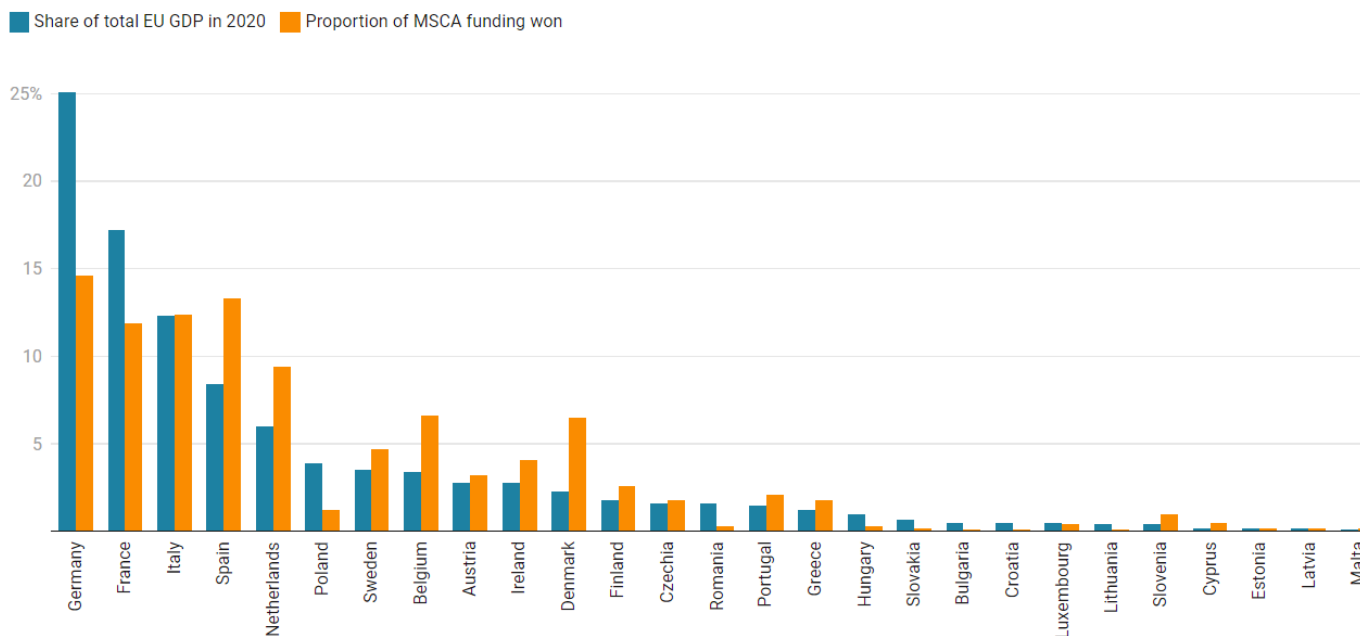

Chart: David Matthews • Source: [European Commission](#) • [Get the data](#) • Created with [Datawrapper](#)

Regjeringa sitt statsbudsjettforslag fører til svekka kjøpekraft for UiB

Konsekvensane av regjeringa sitt forslag til statsbudsjett for 2025 for UiB vil innebere økonomisk innstramming og avgrensa rom for vekst og strategiske investeringar.

Kjøpekrafta innanfor grunnløyvinga vert svekka både gjennom at oppgjeven løns- og priskompensasjon er høgare enn budsjettveksten, og ved at løns- og priskompensasjonen er sett lågare enn prognosane for 2025 skulle tilseie, kjem det frå av [sakspapira](#) til sist styremøte ved UiB. Dette er ein trend i tildelingane frå Kunnskapsdepartementet dei siste åra og er i røynda skjulte kutt. **Her er nokre av vurderingane:**

- **Reell nedgang i finansiering:** Sjølv om UiB får ein nominell auke på 3,5 %, dekkjer ikkje dette den forventa løns- og prisveksten, særleg om SSB sitt anslag på 4,3 % slår til. UiB vil dermed oppleve ein reell nedgang på rundt 0,8 %, noko som avgrensar kjøpekrafta og reduserer universitetet sitt økonomiske handlingsrom.
- **Manglande finansiering for nybygg ved Griegakademiet:** Det er ikkje føreslått midlar til nybygg for Griegakademiet, som UiB ser som ei naudsynt investering for å oppretthalde og styrkje kunstutdanningane. Universitetet vil difor halde fram med arbeidet for ei oppstartsløyving gjennom Stortinget si budsjettbehandling.

- **Studieplassar:** UiB får 20 nye studieplassar i medisin retta mot Førde og 10 plassar innan IKT. Talet er lågare enn UiB sitt opplevde behov for å dekkje etterspurnaden i regionen.
- **Statlege prioriteringskutt:** Statsbudsjettet inneber eit prioriteringsbasert kutt på 0,39 % for UiB, som er høgare enn sektorgjennomsnittet på 0,37 %. I tillegg kjem andre budsjettkutt som samla gir ein reduksjon på 0,61 %.
- **Kutt i pandemitildelte midlar:** UiB vil miste 36 millionar kroner som vart tildelt under pandemien for ekstra studieplassar og rekrutteringsstillingar.
- **Auka press på gratisprinsippet:** Budsjettet inkluderer kutt som gir UiB høve til å innføre eigenbetaling for studentane sine repetisjonar av eksamenar. Universitetsleiinga ser på dette som ein trussel mot gratisprinsippet i høgare utdanning og vil difor dekkje dette gjennom generelle kutt i fakulteta sine budsjett.
- **Langsiktig reduksjon i forskotteringsramma:** UiB reduserer forskotteringsramma frå 150 millionar til 75 millionar kroner på grunn av usikkerheit om framtidige overføringar. Dette avgrensar universitetet sin evne til å nytte midlertidige midlar som interne lån, og det vert difor lagt inn nedbetalingar av eksisterande forskotteringar.
- **Avgrensa vekst i felles strategiske midlar:** Økonomisk press og reduserte løyvingar inneber at veksten i UiB sine felles strategiske midlar vert halde lågare enn pris- og lønnskompensasjonen, noko som kan svekkje universitetet sin evne til å finansiere strategiske prosjekt og satsingar.

Ikkje interne kutt

I UiB-budsjettet er det ikkje føreslått interne kutt. Dette avlastar grunnmiljøa sin økonomi, men fører til at dei øyremerka avsetningane til UiB sine felles midlar har lågare vekst enn løns- og priskompensasjonen. UiBs sentrale handlingsromm vert nytta i dette budsjettet til satsing på midlertidig tverrfakultær aktivitet. Det ligg òg inne opptrappingsplanar som med ulik grunngjeving styrker basisrammene for tre av fakulteta.

Ny finansieringsmodell

I forslaget til UiB sitt budsjett for 2025 vert både Kunnskapsdepartementet sin nye finansieringsmodell og UiB sin eigen inntektsfordelingsmodell innarbeidd. Det er innført ei ny open ramme for forskingsinsentiv på fakultetsnivå, samstundes som toppfinansiering til forskingsprosjekta er fornya. UiB har med dette styrka forskingsinsentiva, sjølv om Kunnskapsdepartementet har fjerna insentiva nasjonalt. I budsjettet ligg det òg inne oppstart av oppbygging av midlar for å sikre UiB sine småfag.

Færre studenter som betaler studieavgift i Norge

690 studenter fra land utenfor EØS og Sveits som betaler studieavgift høstsemesteret 2024, viser tall fra DBH.

Tallet inkluderer nye betalende studenter høsten 2024, og førstegangsbetalende studenter fra høsten 2023 og våren 2024 som er underveis utdanningsløpet. Studentene fordeler seg hovedsakelig på 3-årige

bachelorstudier (249 studenter) og 2-årige masterprogrammer (390 studenter). Sammenliknet med høsten 2023 ser vi en nedgang i nye betalende studenter.

Institusjonsnavn	2023	2024
	Registrerte	Registrerte
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	4	7
Bergen Arkitekthøgskole	2	3
Fjellhaug Internasjonale Høgskole	24	17
Handelshøgskolen BI	98	191
Høgskolen i Innlandet	4	2
Høgskolen i Molde, vitenskapelig høgskole i logistikk	9	10
Høgskolen i Østfold	1	
Høgskolen i Volda	7	16
Høgskolen på Vestlandet	2	2
Høgskolen for ledelse og teologi	17	30
Høgskolen Kristiania		7
Kunsthøgskolen i Oslo	1	1
Lovisenberg diakonale høgskole	1	
NLA Høgskolen	3	9
Nord universitet	2	9
Norges handelshøgskole	5	9
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	34	47
Norges musikkhøgskole	4	6
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	23	27
OsloMet – storbyuniversitetet	9	13
Steinerhøgskolen	2	2
Universitetet i Agder	3	12
Universitetet i Bergen	14	23
Universitetet i Oslo	63	87
Universitetet i Stavanger	66	64
Universitetet i Sørøst-Norge	20	46
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	34	31
VID vitenskapelige høgskole	9	19
Sum	461	690